

УДК 82.0

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2024.2.1>**Сергій БАТУРА**

кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії держави і права та конституційного права, навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом, s.batura.writer@gmail.com
ORCID: 0009-0009-0404-723X

**КОЛЕКТИВНИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ПЕЧВОРК
ЯК НОВІТНІЙ ЖАНР ЛІТЕРАТУРНОГО МИСТЕЦТВА**

Ця стаття присвячена спробі на прикладі літературного доробку «Босорка» здійснити наукове обґрунтування специфіки новітнього літературного жанру – колективний літературний печворк, дати його визначення та окреслити основні функції. У дослідженні наводяться приклади існуючих жанрів літератури як складних, багатоаспектних і динамічних явищ, наголошується на їх модифікаціях, що сприяє появі нових типів творів. Окреслюються умови виникнення колективного літературного печворку, зокрема, вплив глобалізації, інтернет-технологій та появи новітніх способів віртуального спілкування. У цьому дослідженні зроблена спроба подати схематичну конструкцію запропонованого автором статті новітнього жанру – колективний літературний печворк.

Метою статті є здійснити спробу наукового обґрунтування специфіки новітнього літературного жанру – колективний літературний печворк на прикладі електронного доробку «Босорка». Відповідно, серед основних завдань виокремлюємо наступні: дати визначення новітньому літературному жанру – колективний літературний печворк, вивчити умови виникнення зазначеного жанру, запропонувати його схематичну конструкцію й окреслити основні функції, зробити огляд першого твору написаного у запропонованому жанрі – електронного роману-печворку «Босорка».

Наукова новизна теми полягає у тому, що запропоновано новітній літературний жанр – колективний літературний печворк, а також здійснено його апробацію, результатом якої стало написання колективного роману-печворку «Босорка». Подальша потреба у вивченні даного доробку та обґрунтуванні новітньої форми написання літературних творів зумовлює актуальність і новизну здійсненого у статті дослідження.

Встановлено, що технології віртуального спілкування розкривають величезний потенціал і можуть стати основою для відкриттів у літературі та навіть появи нових жанрів.

З'ясовано, що одним із таких новітніх жанрів можна вважати колективний літературний печворк. Завдяки технічній можливості швидкого об'єднання чималої кількості авторів, у тому числі з різних країн світу, за відносно короткий період часу можливе створення великого за обсягом твору. Оскільки колективний літературний печворк може охоплювати письменників з інших куточків планети, їхній спільний твір може містити доробки, написані різними мовами.

Висновки. У процесі вивчення еволюції різних літературних жанрів, що зумовлює їхні модифікації та появу нових, було запропоновано визначення новітнього літературного жанру – колективний літературний печворк, під яким слід розуміти тип літературного твору, що поєднує в собі сукупність різножанрових доробків, створених групою авторів на основі спільної теми та ідеї, втілених у пролозі з прив'язкою до ключового персонажа (персонажів), його художнього світу та спільного місця подій. Першим твором, написаним у запропонованому жанрі, стала колективна електронна книга «Босорка», створена 228 авторами на 2833 сторінках, що отримала визнання Національним реєстром рекордів України у двох категоріях. Фіксація рекордів відбулася 07.06.2024 року в Міжрегіональній Академії управління персоналом у місті Києві. Поява новітнього жанру – колективний літературний печворк стала можливою завдяки динамічному розвитку технологій віртуального спілкування та виникненню новітніх способів комунікації у глобальному суспільстві.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у всебічному аналізі колективної електронної книги «Босорка», розширенні запропонованої дефініції новітнього літературного жанру – колективний літературний печворк, його поглибленому вивченні та подальшій апробації.

Ключові слова: літературний жанр, колективний літературний печворк, роман-печворк, технології віртуального спілкування, функції колективного літературного печворку.

**Serhii Batura. COLLECTIVE LITERARY PATCHWORK AS THE NEWEST GENRE
OF LITERARY ART**

This article is devoted to an attempt to provide a scientific substantiation of a new literary genre – collective literary patchwork. This was fulfilled on the example of the literary work “Bosorka”, to provide its definition and outline its main functions. The study provides some examples of the existing literary genre as a comprehensive, multidimensional and dynamic phenomenon. The study emphasises their variations, which contributes to the literary works of a new type to emerge. The conditions for the emergence of collective literary patchwork are outlined, in particular, the impact of globalisation, Internet technologies, and development of new ways for virtual communication. This study attempts to present a conceptual design of the newest genre proposed by the article's author – collective literary patchwork.

The purpose of the article is to make an attempt to scientifically substantiate the specifics of the latest literary genre – a collective literary patchwork, on the example of the electronic work “Bosorka”. Accordingly, the main objectives are as follows: to define the newest literary genre – a collective literary patchwork, to study the conditions of the genre’s emergence, to propose an overview of its schematic design and outline its main functions, to review the first work written in the proposed genre – the electronic patchwork novel “Bosorka”.

The scientific novelty of the topic consists in the fact that the newest literary genre, a collective literary patchwork, has been suggested and tested, which resulted in the writing of the collective patchwork novel “Bosorka”. The further need to study this work and substantiate the newest form of writing literary works causes the relevance and novelty of the study described in the article.

It is ascertained that virtual communication technologies reveal enormous potential and can become the basis for discoveries in literature and even for the emergence of new genres.

It is found that one of these new genres can be considered as a collective literary patchwork. Due to the technical ability to quickly unite many authors, including those from different countries, it is possible to create a large work in a relatively short period of time. Since a collective literary patchwork can involve writers from other parts of the world, their joint work may contain works written in different languages.

Conclusions. In the process of studying the evolution of various literary genres, which leads to their modifications and the emergence of new ones, the author of the article has suggested a definition of the newest literary genre – a collective literary patchwork, which should be understood as a type of literary work that combines a set of works of different genres created by a group of authors using a common theme and idea embodied in a prologue with a reference to the key character(s), his/her artistic world and a common place of events. The first work written in the proposed genre was the collective e-book «Bosorka», which was created by 228 authors on 2833 pages and was recognised by the National Register of Records of Ukraine in two categories. The records were registered on 07.06.2024 at the Interregional Academy of Personnel Management in Kyiv. The emergence of the newest genre – a collective literary patchwork, was made possible by the dynamic development of virtual communication technologies and the emergence of new ways of communication in the global society.

We foresee the prospect of our further research in a comprehensive analysis of the collective e-book “Bosorka”, expansion of the proposed definition of the newest literary genre – a collective literary patchwork, its in-depth study and further approbation.

Key words: *literary genre, collective literary patchwork, patchwork novel, virtual communication technologies, the collective literary patchwork functions.*

Постановка проблеми. Динамічний розвиток технологій віртуального спілкування створив підвалини для полегшення комунікації у суспільстві. Інтернет технології, електронна пошта та різноманітні месенджери надали можливості миттєвого передання інформації на будь-які відстані, швидкого формування значних за кількістю спільнот, здатних ефективно й оперативно реалізовувати поставлені перед ними цілі. Потенціал інтернету не оминув літературний світ. Читацька аудиторія сформувала попит, а електронні книжки почали насичувати ринок. Поряд зі споживачами легкодоступних творів на перший план вийшли об’єднання, власне, письменників, які за допомогою інтернету та різноманітних месенджерів розділилися за інтересами. Наприклад, групи авторів-початківців, котрі обмінюються досвідом, авторів-прихильників конкретних літературних жанрів, групи, що об’єднані довкола літературних конкурсів, тощо. Зокрема, подібна кооперація стала можливою також завдяки появі сучасних електронних літературних платформ, що позиціонують себе як місце зустрічі читачів і письменників. Як бачимо, технології віртуального спілкування розкривають величезний потенціал і можуть стати основою для відкриттів у літературі та навіть появи нових жанрів.

Одним з таких новітніх жанрів можна вважати колективний літературний печворк – тип літературного твору, що поєднує в собі

сукупність різножанрових доробків, створених групою авторів на основі спільної теми та ідеї, втілених у пролозі з прив’язкою до ключового персонажа (персонажів), його художнього світу та спільного місця подій. Завдяки технічній можливості швидкого об’єднання чималої кількості авторів, у тому числі з різних країн світу, за відносно короткий період часу можливе створення великого за обсягом твору. Оскільки колективний літературний печворк може охоплювати письменників з інших куточків планети, їхній спільний твір може містити доробки, написані різними мовами.

Актуальність цього дослідження полягає в потребі наукового обґрунтування новітньої форми написання літературних творів, а саме колективного літературного печворку, втіленого в електронній книзі «Босорка» [5]. Останнім часом в Україні набирає обертів спільне написання цілісних творів, що складаються з різножанрових доробків авторів різних вікових категорій, які представляють широку географію. Доказом тому є встановлення всеукраїнських літературних рекордів «Найбільший колектив авторів та сторінок електронної книги «Босорка»». Ця стаття є поглибленим дослідженням новітнього літературного жанру – колективний літературний печворк і спробою дати йому наукове обґрунтування.

Аналіз досліджень і публікацій. Протягом тривалого часу проблематика розвитку

літературних жанрів не втрачає своєї актуальності. Попри значну увагу з боку науковців вона і надалі потребує подальшого вивчення, зокрема, в контексті поєднання жанрів, а також виникнення нових. Багато науковців значну увагу присвятили вивченню теорії жанрів. З поміж них, зокрема, слід виокремити Т. Бовсунівську, О. Голік, М. Павлишина, С. Погацій, С. Філоненко. Еволюції окремих жанрів свої роботи, зокрема, присвятили М. Бахтін, Т. Бовсунівська, Д. Дроздовський, О. Іщенко, А. Черниш, М. Кірячок, А. Мельник, Ю. Ковбасенко, Н. Ляшов, А. Трофименко, Н. Тюрдьо, С. Петерсен та інші. Типологію жанрів вивчали такі науковці, як С. Андрусів, А. Ткаченко, І Цуркан та інші. Так як розвиток жанрів не припиняється, це зумовлює появу нових модифікацій літературних творів, що потребує їх подальшого вивчення.

Метою статті є на прикладі літературного доробку «Босорка», який можна вважати романом-печворком, що став підставою для встановлення всеукраїнських літературних рекордів, здійснити спробу наукового обґрунтування специфіки новітнього літературного жанру – колективний літературний печворк.

Задля реалізації мети постає необхідність у розв'язанні наступних **завдань**:

- дати визначення новітньому літературному жанру – колективний літературний печворк;
- вивчити умови виникнення зазначеного жанру;
- запропонувати його схематичну конструкцію;
- виокремити основні функції новітнього літературного жанру;
- зробити огляд першого твору написаного у запропонованому жанрі – електронного роману-печворку «Босорка».

Методологія дослідження. Для теоретичного дослідження зазначеного жанру застосовуються методи літературознавчого аналізу художнього твору, філософські методи, емпіричні (опис, узагальнення) та теоретичні (аналіз, синтез, індукція) методи. Вони взаємодіють між собою, утворюючи комплексний підхід до дослідження.

Виклад основного матеріалу досліджень. У сучасних умовах поняття жанр не має єдиного підходу до визначення. Це пов'язано з тим, що він розуміється як мінлива, творча, відкрита категорія, що постійно рухається й удосконалюється, а кожний учасник творчого процесу привносить нове і змінює його структуру [40, с. 13]. Жанр може розрізнятися за змістом і за формою. Це поняття часто вживають як синонім роду, виду, різновиду. Як зазна-

чає А. Ткаченко, «термін жанр опиняється ніби поза шкалою чи то ступенів, чи то сфер, означаючи й рід, і вид, і різновид [38, с. 135]. Жанр як структурний тип твору інтегрує в собі родові та видові якості, тематичні, пафосні, композиційні, образні, мовностильові ознаки [43, с. 169]. Дехто з науковців розділяє підхід, що розуміння жанру можна звести навіть до його ототожнення з темою розуміючи під ним «будь-яку групу текстів чи актів мовлення, котра, на думку якоїсь громади сприймачів, має визначальні риси» [33, с. 27]. В умовах розповсюдження масової літератури поняття жанр стає ще більш неоднозначним [41, с. 31]. Він виступає по суті контрактом між письменником та його читачами, або ж постає типом комунікації та художньої практики [15, с. 116]. Загалом можна відзначити сучасну тенденцію до все більшого змішування жанрових форм, а також стверджувати, що жанри є історично рухомими, розвиваються відповідно до завдань мистецтва, набувають іншого змісту або поєднуються. До того ж як «вмістища традиції» жанри піддаються критиці й переосмислюються [35, с. 211].

Еволюція жанрів, їхня зміна, а також поява нових є відповіддю на запити динамічного розвитку окремих спільнот і глобального суспільства, врахування його потреб в естетичному освоєнні дійсності, висвітлення нових суспільних явищ з метою всебічного охоплення людської екзистенції, формування новітніх вимог мистецького середовища. Ці процеси, зокрема, пов'язані з науково-технічним прогресом, розвитком новітніх цифрових технологій та появою нових способів комунікації між людьми з різних куточків планети.

Існують жанри, ознаки яких простежуються ще з часів античності, проте свою назву та більш глибоке вивчення одержали відносно нещодавно. До таких, зокрема, належить есе, яке попри традиційне розуміння, як прозового твору із довільною композицією та викладення власних думок про різноманітні предмети з різних галузей знань, несистематичне поєднання філософських, літературно-критичних, науково-популярних, іноді специфічно наукових елементів, залишається відкритим до подальших жанрових модифікацій [19, с. 52]. Свідченням цього процесу може бути виокремлення нового виду есе, зокрема академічного.

Подібна доля спіткала і жанр комікс, прототип якого виник ще на початку XIX ст. у Швейцарії, проте популяризації та оформлення як окремого жанру зазнав уже у XX ст. в США [34, с. 202]. Попри значний проміжок часу існування коміксу, як жанру він продо-

вжує активно вивчатись, а одностайності щодо його визначення так і немає. Слід зазначити, що з самого початку свого виникнення комікс передбачав можливість поділу одного зображення на фрейми (окремі кадри) та поєднання в одній історії таких літературних жанрів, як пригоди, вигадка, романтика, фарс і сатира [45, с. 23].

Ще більш яскравим прикладом еволюції жанрів, є розвиток роману. В класичному розумінні він є фабульним епічним твором великого обсягу, написаним прозою. Цей жанр літератури допускає різноманітність тематики, сюжетних колізій, мотивів, поділ на тематичні і композиційні різновиди. Конкретні твори часто є змішаними видами й можуть бути охарактеризовані кількома визначеннями [40, с. 15]. Водночас це універсальний жанр, спрямований на широке відтворення дійсності. Він здатний порушувати значне коло питань пов'язаних з усіма сферами людського існування, відтворювати цілісні картини світу, всебічно досліджувати характери персонажів. Це зумовлює необхідність розгалуженого сюжету, реалізації складних просторово-часових параметрів. При цьому роман мислиться як відкритий для модифікацій літературний простір, що дає змогу, з одного боку, втілити найсміливіші авторські задуми щодо експерименту в площині форми та змісту тексту, а з іншого – не втрачає остаточного зв'язку з канонами жанру, а розширює його межі шляхом подолання усталених традицій жанрових законів [21, с. 103]. Порівняно з іншими епічними жанрами це найбільш вільна жанрова форма, що допускає велику кількість видозмін та дозволяє широкий спектр пошуків у доборі й розміщенні художнього матеріалу, у виборі оповідача, засобів утілення авторського задуму. Отже, роман вирізняється гнучкістю форми та змісту, що зумовлює постійну появу його нових різновидів.

У процесі своєї еволюції від часів античності до сьогодення роман як жанрова форма отримав значну кількість різновидів, що мають свої стилістичні особливості. Це, зокрема, історичний, філософський, політичний, родинно-побутовий і т. д. [43, с. 169]. Ще на зорі виникнення цього жанру, який став спалахом еллінської літератури, були закладені елементи тих романних піджанрів, що стали самостійними у світовій літературі лише у XVIII–XX ст. З поміж них слід згадати психологічний, соціальний, любовний, науковий, утопічний, авантюрно-пригодницький, детективний, фантастичний, роман подорожей тощо. У добу Середньовіччя утвердився

лицарський роман, який став яскравим відображенням зазначеної епохи [27, с. 143]. Своєю чергою, кожний із різновидів роману може мати власну класифікацію піджанрових форм. Наприклад, історичний роман, батьком якого вважають В. Скотта, що здійснив революцію у цьому жанрі літератури, має такі форми, як: історико-художні, художньо-історичні, художньо-документальні історичні твори. При цьому для кожної жанрової групи властивий свій тип вигадки й художнього узагальнення [3, с. 16]. Ще більше різновидів роман отримав в епоху постмодернізму, оскільки постмодерністи абсолютно толерантно ставляться як до традиції, так і до новаторства, як до реалізму, так і до модернізму (авангарду), як до міметичності, так і до нестримної фантазії, як до елітарної, так і до масової культури, як до утопії, так і до антиутопії тощо [22, с. 2]. У цьому сенсі слід погодитися з Д. Дроздовським у тому, що постмодерністський роман розширив межі жанру, зробив його потенційно «всеїдним», заклавши підвалини можливості необмеженої кількості трансформацій. Він залучає до себе літературні й не літературні жанри (енциклопедичні статті, фрагменти з газет і журналів та іншого), поєднуючи вигадку з реальними фактами, інтегрованими до тканини художнього твору [18, с. 75–76].

Подібна багатоманітність різновидів роману пов'язана, зокрема, з тим, що йому властиво використовувати аспекти, притаманні іншим жанрам, об'єднувати їх у собі [16, с. 1]. Ще М. Бахтін зазначав, що даний жанр постійно змінюватиметься і ніколи не буде формально «довершеним», оскільки він перебуває у процесі становлення, чим і відрізняється від інших «готових» класичних жанрів [9, с. 448]. Він є однією з вільних літературних форм, що припускає велику кількість видозмін. Роман нескінченно трансформується, породжує нові структури, де протилежні елементи поєднуються в одне ціле [40, с. 15]. В межах постмодерністського роману відбувається постійний творчий експеримент, результатом якого стає поява таких його різновидів, як роман-лексикон, роман-клепсидра, інтелектуальний роман, роман-притча, роман-біографія, роман-щоденник, роман-колаж, роман-мозаїка, роман-печворк. Як бачимо, еволюція поєднання жанрів у літературних творах триває, і подібний синтез створює підвалини для художнього експерименту та появи не тільки новітніх конструкцій твору, а й оригінальних сюжетів [7, с. 803].

У зв'язку з вищевикладеним, можна погодитися з А. Трофіменко, яка у своєму дис-

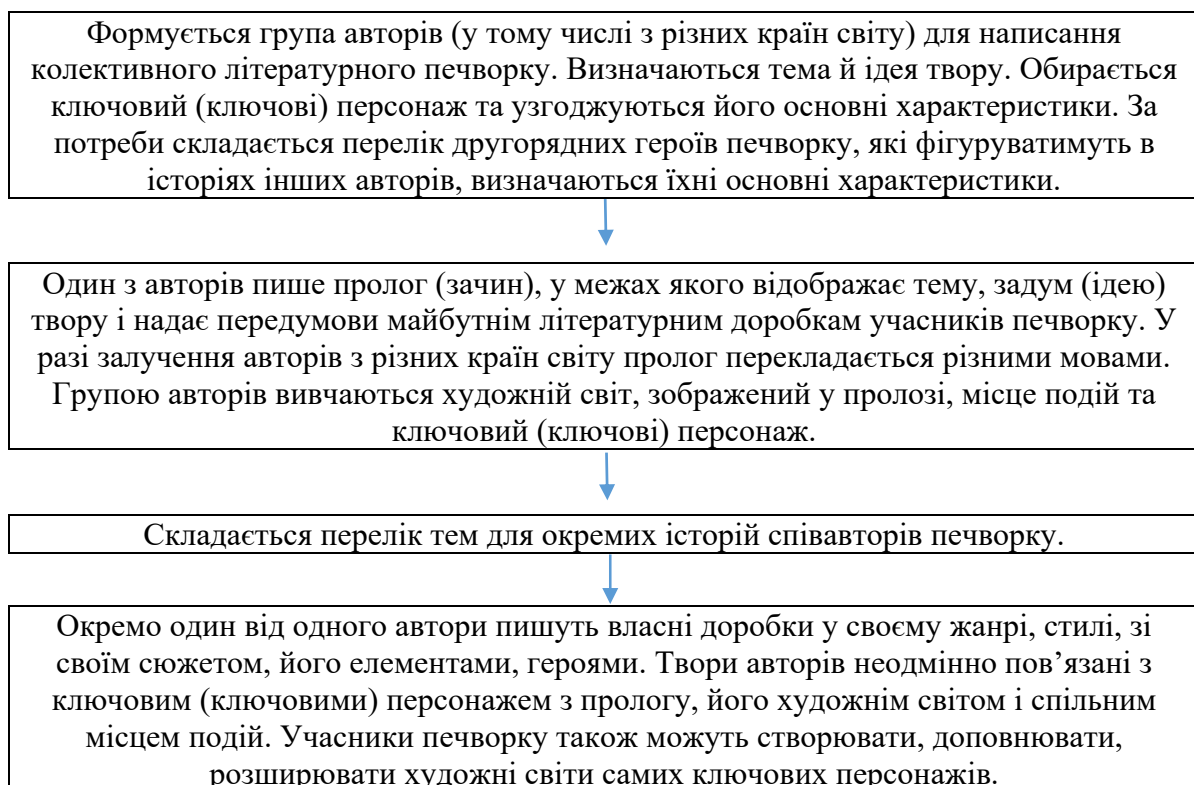
ертаційному дослідженні зазначає, що жанр є складним багатоаспектним поняттям, а в канві будь-якого художнього тексту співіснують семантичні й синтаксичні ознаки багатьох або принаймні, кількох жанрів. Тому про «чистоту» жанру не йдеться, а визначити основний, провідний жанр твору складно [39, с. 11]. Одні жанри відмирають з часом, переживши розквіт (містерія, міраклъ, мораліте, ідилія, ода), інші стійко розвиваються протягом кількох століть (байка, новела, роман) [35, с. 212]. Переплітання жанрів зумовлює стильове розмаїття літературних доробків та спричинює появу нових типів творів. Окрім іншого, цьому сприяє також постійний пошук новітніх літературних форм творчого висловлювання, що забезпечує перманентні процеси жанрових модифікацій. Справедливо відмітити, що остаточної структурної довершеності й системності ніколи не буде досягнуто, адже теоретичні узагальнення завжди відстають від художньої практики, та й не можуть охопити всіх її нюансів [38, с. 138]. Також слід погодитися з Т.Бовсунівською, що у часи постмодернізму та початку XXI ст. форми жанрових трансформацій (а саме на них орієнтована письменницька увага) чисельно зростають. Фактично, ми живемо в часи, коли трансформація важить набагато більше, ніж чиста форма [11, с. 19].

В умовах глобалізації й розвитку інтернет-технологій трансформація жанрів отри-

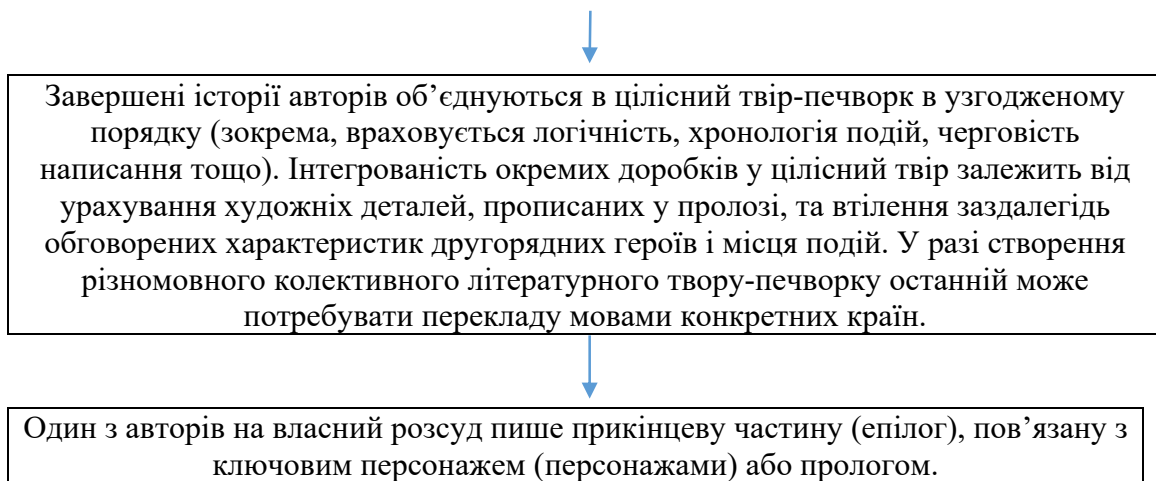
мує додаткові підвалини. Поява різноманітних спільнот, об'єднаних завдяки соціальним мережам, дає можливість кооперації великої кількості авторів з метою одночасного написання єдиного доробку в якому ще більше проявляється стильове і жанрове розмаїття. Подібний колективний аспект у створенні твору дав поштовх появі новітнього жанру – колективний літературний печворк, сутність якого полягає у залученні до написання твору групи різножанрових авторів з різним стилем, творчим методом, авторською естетикою та навіть мовою. Оскільки учасниками печворку обговорюється тема та ідея твору, які задаються в пролозі й визначається ключовий персонаж (персонажі) та спільне місце подій, колективний доробок набуває ознак цілісного багатосюжетного різножанрового твору. Герої художніх світів створених авторами взаємодіють з ключовим персонажем (персонажами), або ж автори створюють художні світи самих ключових персонажів. Твір, написаний у жанрі колективного літературного печворку, може поєднувати в собі обидва зазначених вище підходи. Після завершення роботи над своїми текстами автори об'єднують їх в єдиний літературний доробок та можуть писати епілог.

Зважаючи на вищевикладене, схематична конструкція колективного літературного печворку, на думку автора статті, виглядає наступним чином (схема 1):

Схема 1

Продовження схеми 1

З метою апробації колективного літературного печворку автор цієї статті зібрав 228 авторів з усієї України, яким запропонував написати твір про карпатську відьму-босорку Євдокію. Як відомо, міфи, поряд із мистецтвом, фольклором, музикою й літературою передають цінності народів та їхні погляди на життя. Відьма є доволі давнім і особливим архетиповим конструктом у міфологічному світосприйнятті та світорозумінні, що володіє знаннями та надприродними здібностями [13]. Слово відьма походить від давньоруського «ведь» – тобто знання, чаклунство і, як вважають лінгвісти, пов'язане з праслов'янською та індоевропейською мовами (санскритське *veda* – «священне знання») [26, с. 24]. На думку української дослідниці міфологічних персонажів у загальноукраїнському та загальнослов'янському контекстах Н. Войтович, межа між реальним та ірреальним світами, тобто світом людей і світом демонів, у світогляді українських горян є досить нечіткою та розмитою. Останні завжди вірили, що демонізовані особи живуть між людьми звичайним життям, але завдяки своїм надзвичайним здібностям належать до світу надприродних істот [14, с. 121]. Багатогранність відьми, як міфологічного персонажа робить її об'єктом широкої письменницької зацікавленості. У результаті створюються різножанрові твори в яких відьма виступає головним персонажем. Разом з тим, на наш погляд, ключова героїня майбутнього роману-печворку босорка досі не була достатньо описаною у художніх творах українських письменників, хоча її присутність у фольклорі народів Карпат є поширеною. Так, згідно з загальнослов'янськими уявленнями магічна сила й надзвичайні здібності босорки

могли бути вродженими, набутими внаслідок зв'язку зі злим духом чи переданими їй від іншої, помираючої відьми [14, с. 122]. Отже, неординарна босорка зі спектром надможливостей відьми і якостями, що притаманні людині, була не випадково обрана ключовим персонажем колективного літературного печворку. Група авторів з усієї України могла зробити свій вклад у різножанровий, багатосюжетний твір та виявити глибини власної фантазії. Колективність у написанні роботи мала забезпечити всеохоплюючий підхід до максимального розкриття ключового персонажа, а художні світи створені авторами сприяти цьому.

Отже, автором цієї статті була визначена тема майбутнього твору – це розповідь про відвідування звичайними людьми відомої на всю країну карпатської відьми-босорки задля розв'язання своїх наболілих проблем.

Ідеєю колективного літературного печворку стало додаткове розкриття багатогранного міфологічного персонажа босорки, її надприродних сил, позитивних і негативних рис, ставлення до людських проблем та способів їх вирішення. Популяризація загальноукраїнської та загальнослов'янської міфології, зміцнення віри у позитивні якості карпатської відьми, що здатна прийти на допомогу у безвихідній ситуації. Зокрема у пролозі автора статті під назвою «Босорка. Нерозділене кохання», ключовий персонаж босорка Євдокія зображений мудрою та справедливою бабцею, попри її лячний та неоднозначний вигляд. Мешканка села Старі Мухомори ніби бачить наскрізь своїх відвідувачів і точно знає, яка доля для них найкраща. У пролозі поєднано кілька літературних жанрів, зокрема комічний, містичний і романтичний. Врешті герої

прологу лишаються задоволеними чаклуванням карпатської відьми, а добра слава про неї продовжує жити. Таким чином історія автора прологу надала передумови майбутнім літературним доробкам учасників печворку, при цьому тільки натякнула на безмежні здібності босорки, лишаючи авторам широке поле для фантазії [8].

Після написання прологу, було складено перелік орієнтовних тем, з метою сприяння формуванню багатьох сюжетних ліній, які б не суперечили головній ідеї роману-печворку та розкриттю художнього образу ключового персонажа. Авторам було запропоновано майже двісті тем і були випадки, коли одну й ту саму тему розкривало кілька учасників печворку. Не зважаючи на обрання однакової тематики, історії авторів не тільки відрізнялися одна від одної, а й були написані в різних жанрах та стилях, що лише сприяло утвердженню новітнього типу літературного твору – колективний літературний печворк. З іншого боку, завдяки прив'язці літературних доробків авторів до ключового персонажа – карпатської відьми босорки та спільного місця перебігу подій, запропонованого в пролозі, зберігалася цілісність літературного твору. Вона також проявляється завдяки використанню авторами яскравих художніх деталей, більшість з яких були прописані у пролозі (запах трав і воску у хаті ключового персонажа, витоптана стежка, яка до неї веде, запашний карпатський чай, що має чудодійні властивості тощо).

Обравши теми, автори взялися до написання власних історій у своєму жанрі, стилі, зі своїм сюжетом, його елементами й героями. Загалом твір «Босорка» вмістив у собі 254 літературних доробки написаних 228 учасниками печворку, серед яких читач може зустріти: містику, фантастику, фентезі, романтику, драму, лірику, гумор, трилер, горор, детектив, супергеройку, кіберпанк та інше. Зокрема за формою подачі творів у печворку «Босорка» можна зустріти: есе, новелу, оповідання, казку, вірш, поему, п'єсу тощо. Так, авторка Наталія Мазур у п'єсі на одну дію «Ніякої магії!» розкриває проблему подружньої вірності та довіри. У тексті босорка постає мудрим і прозорливим персонажем, котрий бачить наскрізь головних героїв п'єси Марічку та Дмитра. Чітко прослідковуються елементи казки у якій є повчальний фінал. Карпатська відьма віртуозно вирішує проблему взаємної недовіри подружжя і робить це без застосування магії [29]. Анна Лященко у своєму фентезі «Джерело сили» розв'язує проблему адаптації босорки до вимог сучасності, зміни потреб людини і необхідності поповнення власних

магічних сил. У цьому їй допомагають ведмідь, дракон та водяний Божко. Оповідання зображує художній світ самої карпатської відьми, а події відбуваються безпосередньо з нею [28]. Конірія у своїй новелі «Босорка: Amantes sunt amentes» описує драму, що склалася між закоханою парою. Молодята відвідують босорку, яка вдається до чар та готує зілля, що дає свої плоди. Лук'ян знаходить каяття, а його дівчина Березина втрачає свідомість та немов потрапляє у потойбічний світ, де стає свідком одкровення коханого і виникає відчуття, що вона вже ніколи не прокинеться. Однак карпатська відьма повертає дівчину до тями й тому назріла драма отримує щасливий кінець [23]. У містичному оповіданні «Несподіванка» з елементами гумору авторка Rіа показує взаємовідносини батька Степана та маленького сина Андрія. В погоні за прибутками власної крамнички, скупий Степан не помічає потреб сім'ї, нехтує їхніми почуттями, що призводить до розладу в родині. На допомогу приходять мудра босорка, яка знаходить рішення для примирення родини. Карпатська відьма правильно розставляє акценти на важливих речах, чим змушує Степана змінитися [46]. У творі «Бійся своїх бажань» Анастасії Нікуліної двадцяти трирічна Софія звертається до босорки з проханням змінити власну зовнішність. Оскільки дівчина має надмірну вагу, вона не любить себе та не почуватися щасливою. Сюжет розвивається у жанрі трилера у якому назриває загроза втрати життя Софією. Врешті бажання дівчини здійснюється, вона худне, але ціною стає значне погіршення стану здоров'я. Новела Анастасії Нікуліної зображує босорку суперечливим, проте справедливим персонажем [32]. Фантастичне оповідання Анні Ксандр «Босорка. Проведіння десь поряд», переносить нас в минуле ключового персонажа печворку, де босорка ще формується як відьма. Молода Євдокія зустрічає примарну дівчину, котра розкриває подробиці її справжнього покликання та дає настанови на майбутнє [25]. Авторка Nekopсан у своєму кіберпанку «Таємнича учениця» зображує взаємовідносини між карпатською відьмою та ученицею Кларіс, яка насправді походить з іншого світу та має унікальну природу внутрішньої тілобудови. Захисні бар'єри не дають босорці можливості розібратися у справжньому естві учениці й лише боротьба з чудовиськом розкриває її таємниці [44]. Аден Твайс та його новела «Кайдани мерця», надає читачеві можливість зануритися у справжнісінькі жахи. Головний герой Орест страждає від моторошних сновидінь і босорка приходить йому на допомогу. Чарівний оберіг

карпатської відьми рятує життя Ореста, хоча доводиться розплатитися майном за гріхи скупого родича [37]. Авторка Крапка у своїй казці «Ведмідь і босорка (Шлях навпомацки)» розкриває проблему боротьби людини із власним «я», проблему втрати людської сутності та згадку про неї завдяки відчуттю ненависті. Вона порушує питання ціни свободи для тих, хто її не заслуговує. Крапка зображує босорку рішучим персонажем, здатним до жорстких вчинків заради зцілення людської душі. Для реалізації авторського задуму, босорка перетворює хлопця Матвія на ведмедя, даючи можливість переосмислити власне буття та знову стати людиною [24]. У своїй поемі «Черчилль», авторка Галина Студінська розповідає про тісний зв'язок зі своєю кішкою, яку безмежно любить і хоче навчитися її розуміти. З метою розв'язання даного питання, вона ніби звертається до босорки, але ціна задоволення прохання може виявитись надто високою. Героїня поеми вчасно прокидається і розуміє, що то був сон, а котик грайливо муркотів поряд. Мораль поеми змушує нас замислитись та повірити у свої сили. Галина Студінська натякає, що власні проблеми можна вирішувати без допомоги ворожок та відьом [36]. Автор Морок Елл у своїй фантастичній детективній історії «Босорка і люди в чорному» описує пошуки американськими спеціалістами непізнаного літаючого об'єкту. Слідчі натрапляють в горах на босорку. Карпатська відьма не допомагає чужинцям, натомість вона сприяє прибульцю розв'язати проблему з ремонтом його розбитого корабля [30]. Цікавий контраст невідомих технологій і магії захоплює у тексті. До детективного жанру також вдається автор Олексій Хмельницький в історії «Професійна етика». Він змальовує босорку, як вдального детектива, що приходить на допомогу бізнесмену Віталію Мурзі. Чоловік звертається до карпатської відьми з проханням віднайти палія його крамничок. Щоб допомогти Віталію, босорці довелося вдатися до різних методів магії і хитрощів. Синиця, кішка, сова, вовк і навіть бджолиний рій, ким тільки не постала босорка на сторінках детективу Олексія Хмельницького [42]. Романтичне фентезі авторки Ангеліни Александренко «Зникнути в Карпатах» порушує питання нещасливих подружніх стосунків. Молода дружина покидає свого чоловіка, який впадає у глибоку депресію. Випадкова зустріч з босоркою повертає хлопця до нормального життя та позбавляє його залежності від згубного, нерозділеного кохання [1]. Містичне фентезі авторки Сафо Мелі «Заміж за справжнього», зображує егоїстичну та пихату

блогерку Ауріку, єдиним бажанням котрої є вигідно вийти заміж. Проте, потрапивши до босорки, вона усвідомлює, що помиляється у своєму світобаченні. Карпатська відьма допомагає дівчині зрозуміти, що її життя штучне та вигадане, а бажання нещирі. Врешті, Ауріка знаходить своє справжнє кохання [20]. Оповідання Юрія Мурачова у жанрі горор «Зловісний дар» насичене сценами жахів, що викликають гострі відчуття. До босорки заявляється моторошний гість з недобрими новинами. Жаскі тіні намагаються висмоктати кров карпатської відьми, але їм це не вдається. Гість нагадує босорці про обов'язок вписати своє ім'я в Чорну книгу і зробити це треба на старому цвинтарі. Смертоносна атмосфера кладовища не залишить читача байдужим, а сцена виконання обов'язку відьми змусить тремтіти від страху. Хай там як, багатогранна босорка виявляє таланти і з легкістю перемагає темні сили [31]. Артем Андрієнко у своєму вірші «Босорка і втрачене кохання» демонструє бажання відродити згаслі почуття між подружжям, яке переживає кризу. Карпатська відьма ставить ліричному герою умову, що задля порятунку добрих стосунків з дружиною він повинен бути чесним перед собою та своєю половинкою. Проте чоловікові виконати умову не вдається і самотність стає його покаранням [2]. Оригінальним можна вважати вклад у колективний літературний печворк поєднання прози та вірша авторкою Анілою кю Дивад, яка розкриває тему стосунків батьків та підлітків. Її історія «Серце бажало науки» – це розповідь про талановиту школярку Марічку, яка захоплюється написанням віршів. Мати дівчинки не розділяє інтереси дочки і взагалі вважає її ледаркою. Як завжди босорка знаходить «ключик» до розв'язання проблеми, допомагає жінці зрозуміти Марічку та налагодити їхні стосунки [4].

Як бачимо, згадані історії учасників колективного літературного печворку суттєво відрізняються одна від одної за жанром, стилем та сюжетом, однак, усі вони поєднані ключовим персонажем, використанням художніх деталей з прологу й спільним місцем подій. Автори всебічно розкривають карпатську босорку, ніби щоразу висвітлюючи її різноплановий відьомський облік та неоднозначний характер. Разом з тим, на сторінках роману-печворку босорка постає як справедлива, мудра, прозорлива, хитра, винахідлива та співчутлива володарка магичних сил. Вона допомагає розібратися у власних бажаннях, переосмислити життя, змінитися на краще, вказує правильний шлях до себе, вчить чути інших, викриває людські вади, позбав-

ляє родового прокляття, рятує від смерті та багато іншого. Усі події у творі відбуваються на межі реального і фантастичного, а босорка часто приймає різний вигляд (постає у дівочому тілі, у вигляді тварин, плазунів, квітів, гірського вітру, набуває образу дитячих душ, потерчат, збіглат – ненароджених дітей тощо), наділяє магічними здібностями інших істот (котів, ведмедів, кажанів, кіз, мишей, мурах, павуків, ворон, лісовика, мавку, пугача тощо). У цілому ключовий персонаж розкривається як позитивний, зі здібностями вправного психолога, хоча інколи може бути жорстоким і навіть карати за недобрі бажання та брехню. Автори враховують у своїх творах загальновідомі міфологічні знання про босорку (позачасся, тридушність тощо), доповнюючи та популяризуючи їх за допомогою художнього образу, зображуючи головного персонажа як дещо вічне, здатне розкрити людям істину. Епілог колективного літературного печворку ніби став продовженням прологу та розкрив читачеві деталі подальшої долі карпатської відьми, котра померла, але має відродитися в іншому тілі.

Колективний твір-печворк «Босорка» був рецензований Т. Грицан-Чонкою, О. Бражник та Т. Биковою, які й самі стали його співавторами. Усі рецензентки характеризують його, як роман-печворк. Зокрема, Т. Грицан-Чонка у своїй рецензії зазначила, що особливістю такого літературного твору є його багатожанровість. Події створені авторами на власний розсуд і творчою фантазією, особистим стилем викладення ситуації, обставин, зображення часу і простору. «Однак всі події прив'язані до місцини, де проживає знана на всю Україну Євдокія Іванівна, а також до сили природи карпатських гір. Навіть до однієї доволі стоптаной, але прямої стежки в селі Старі Мухомори, що на Івано-Франківщині, яка веде до обійстя карпатської мольфарки... Кожний автор влучно бачить провидицю старенькою, але мудрою жінкою, із бородавками, зморщеною, у хустині чорного чи білого кольору, із візерунками квітів. Усі одноставно називають бабку Євдокією Іванівною. Жінкою, котра творить новий світ, дає поштовх до чистого, яскравого, до вічного... Лінії сюжету й характери персонажів несуть різний смисл, але одну ідею – світло» [17].

Рецензент О. Бражник, аналізуючи роман-печворк «Босорка» звертає увагу на те, що особливістю даного літературного доробку виступає одночасна кооперація значної кількості авторів. Останні в стислі терміни, не радячись один з одним, не тримаючись основної сюжетної лінії та не намагаючись

дотримуватися черговості зміни сцен та розгортання подій створили цілісний твір на основі написаного прологу, який задає ключового персонажа та місце подій. При цьому «особливість відьми-босорки як унікального багатогранного персонажа, що втілює споконвічні українські традиції, дала змогу майже не обмежувати авторської фантазії висвітлюючи психологію і чари, містику і побілянаукові шукання істини. З будь-якого «клаптика» твору вигулькують мовні, культурні, релігійні, містичні крупинки народної спадщини... Роман-печворк «Босорка» – це унікальний приклад єднання нації у красному письменництві» [12].

Подібної думки дотримується і рецензент Т. Бикова, яка відносить роман-печворк «Босорка» до сучасної постмодерної української літератури, до найбільшого жанрового літературного експерименту, який за своїми характеристиками не має аналогів у іноземній літературі та становить оригінальне письменницьке явище не тільки у власне національній, а й у світовій літературі зокрема. Героїня роману – це жінка, незвична тим, що вона є босоркою, відьмою, мольфаркою, місія якої – рятувати всіма можливими способами кожного, хто до неї звернеться. Це жінка з сильним характером, у якому відчувається саможертвність, сердечність, доброта і чуйність до болю та проблем інших. Саме ці особистісні риси формують її внутрішній світ, а кожен автор намагається по-своєму це втілити у тексті. «Ми бачимо розмаїття сюжетних ліній та підходів до розкриття всебічних рис характеру старої босорки – тут і містика, і реалізм, і горор, і гумор, і трагедія у настільки несхожих історіях, скільки може створити людська фантазія» [10]. Рецензентка звертає увагу на націєцентричність роману, оскільки його авторам вдалося витримати спільну концепцію – у центрі твору справжня особистість, яка має чітко окреслені національні риси. «Споглядаючи за діями босорки, бачимо її ставлення до навколишньої дійсності, те, як вона оберегає споконвічні звичаї та традиції, народну культуру, уособлює в собі мудре та досвідчене покоління» [10]. На думку Т. Бикової, роман-печворк «Босорка» – це «традиційний» постмодерний роман, що нагадує такі жанрові різновиди, як роман-колаж і роман-мозаїка, зокрема тим, що за допомогою художніх елементів, історій, картинок, мозаїки, клаптиків тощо створюється загальна картина світу однієї героїні – босорки Євдокії. У прикінцевій частині рецензії Т. Бикова приходиться до висновку, що аналізований

твір не є ані романом-колажем, ані романом-мозаїкою, а представляє собою новітній літературний жанр – колективний літературний печворк, зокрема роман-печворк. «На відміну від мозаїки та колажу, елементи печворку можуть бути самі по собі з готовими візерунками та навіть різною фактурою, тобто нести певну інформацію. Такий принцип роботи над художнім текстом, як з полотном, зберігається й у художній літературі. Лише клаптики становлять собою інформаційні блоки. Разом ці блоки шляхом поєднання створюють єдину тематичну «картину» світу, життєпису, сюжету або характеристики образу. Якраз це ми можемо і спостерігати у творі «Босорка», що складається з мінітекстів, історій, кожна з яких має свою структуру, жанр, композицію, зміст, характеристику і фактуру» [10].

Як бачимо, роман-печворк «Босорка» став практичним втіленням тих динамічних процесів, які відбуваються в сучасному глобальному суспільстві й не минули світ мистецтва та літератури зокрема. Поява подібного твору написаного у новітньому жанрі колективний літературний печворк лише підтверджує узагальнення Т. Бовсунівської щодо процесів сучасної жанрової трансформації, зокрема щодо зміни масштабу жанру. Проте, якщо раніше збільшення романного масштабу за рахунок злиття кількох творів у єдиний утворився жанр роман-ріка [11, с. 20], то тепер стало можливим утворення роману-печворку, як різножанрового колективного цілісного доробку написаного великою кількістю авторів. При цьому, у випадку колективного твору «Босорка» канон роману залишився непорушним, однак динаміка форми стала сутністю тих змін, що їх зазнає романний жанр. Роман-печворк чудово вписується в канон постмодерністського роману, який за словами Н. Тюрдьо організований так, що в межах одного твору співіснують практично кілька «рівноправних» жанрів одночасно, вони нашаровуються один на інший, взаємодіють один з одним [40, с. 14–15]. В результаті подібних творчих експериментів надалі стає реальним народження таких літературних жанрів як казка-печворк, оповідання-печворк, повість-печворк, есе-печворк, п'єса-печворк тощо.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити спробу виокремити такі функції колективного літературного печворку, як новітнього жанру:

– виступає цінним способом комунікації та передавання інформації;

– забезпечує всебічне висвітлення різноманітної проблематики через призму світогляду різних авторів, шляхом створення ними унікальних художніх світів, що переплітаються, поглиблюються та доповнюються іншими авторами-учасниками колективного літературного печворку;

– об'єднує авторів з різних країн світу, різних вікових категорій та з неоднаковим рівнем писемної майстерності – від початківців до професійних письменників задля обміну досвідом і створення цілісного твору;

– сприяє популяризації літератури та письменницької діяльності, а також допомагає виявити таланти;

– забезпечує психологічну розрядку як авторів, так і читачів твору-печворку;

– дає змогу за відносно короткий період створити великий за обсягом літературний доробок;

– виступає інструментом для привертання широкої уваги громадськості до проблем, порушених у творі;

– сприяє позбавленню авторів-початківців страху написання власних творів, шляхом розмиття індивідуальної відповідальності за кінцевий результат [6, с. 494–495].

Висновки. На думку автора статті, колективний літературний печворк можна вважати окремим жанром сучасної масової літератури, поява якого стала можливою завдяки динамічному розвитку технологій віртуального спілкування та виникненню новітніх способів комунікації у глобальному суспільстві. Відповідно, під колективним літературним печворком слід розуміти – тип літературного твору, що поєднує в собі сукупність різножанрових доробків, створених групою авторів на основі спільної теми та ідеї, втілених у пролозі з прив'язкою до ключового персонажа (персонажів), його художнього світу та спільного місця подій. Це визначення не претендує на вичерпність, що зумовлює потребу його поглиблення та пошуку максимально повної дефініції. Першим твором, написаним у запропонованому жанрі, стала колективна електронна книга «Босорка», створена 228 авторами на 2833 сторінках, що отримала визнання Національним реєстром рекордів України у двох категоріях. Фіксація рекордів відбулася 07.06.2024 року в Міжрегіональній Академії управління персоналом у місті Києві.

Література:

1. Александренко А. Зникнути в Карпатах. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20958/12> (дата звернення 27.06.2024).
2. Андрієнко А. Босорка і втрачене кохання. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20963/33> (дата звернення 27.06.2024).
3. Андрусів С. М. Мости між часами: Про типологію історичної прози. Українська мова і література в школі. 1987. № 8, С. 14–20.
4. Аніла кю Дивад. Серце бажало науки. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20963/22> (дата звернення 27.06.2024).
5. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/user/11076> (дата звернення 27.06.2024).
6. Батура С. Колективний літературний печворк як новітній жанр сучасної літератури: теорія і практика. Proceedings of X International Scientific and Practical Conference. Tokyo, Japan. 13–15 June 2024. С. 487–496. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/06/TOPICAL-ASPECTS-OF-MODERN-SCIENTIFIC-RESEARCH-13-15.06.24.pdf> (дата звернення 27.06.2024).
7. Батура С. Печворек як спосіб поєднання літературних жанрів: правовий аспект. Proceedings of I International Scientific and Practical Conference Lviv, Ukraine. 4-6 March 2024. С. 802–806. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/03/PERSPECTIVES-OF-CONTEMPORARY-SCIENCE-THEORY-AND-PRACTICE-4-6.03.24.pdf> (дата звернення 27.06.2024).
8. Батура С. Пролог. Босорка. Нерозділене кохання. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20958/2> (дата звернення 27.06.2024).
9. Бахтин М. М. Епос и роман. Вопросы литературы и эстетики. М.: Худож. Лит., 1975, 504 с. URL: http://lib.yasu.am/disciplines_bk/b13a9d3a38b0465be7845b70178c634b.pdf (дата звернення 27.06.2024).
10. Бикова Т. «Босорка» як вдалий літературний експеримент. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа / рецензія. URL: <https://arkush.net/blogs/6974> (дата звернення 27.06.2024).
11. Бовсунівська Т. В. Жанрові модифікації сучасного роману: монографія. Харків: «Діса плюс», 2015. 368 с. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Bovsunivska.pdf> (дата звернення 27.06.2024).
12. Бражнич О. Рецензія на роман-печворк «Босорка». Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа / рецензія. URL: <https://arkush.net/blogs/6971> (дата звернення 27.06.2024).
13. Вільма. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%92%D1%96%D0%B4%D1%8C%D0%BC%D0%B0> (дата звернення 27.06.2024).
14. Войтович Н. Народна демонологія Бойківщини: монографія. Львів: Сполом, 2015. 228 с.
15. Голік О. Методологічний аспект теорії жанрів періодичних ЗМІ. Вісник Львівського університету. Серія : Журналістика. Вип. 32. Львів: ЛНУ, 2009, С. 113–120. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/journalism/article/view/4044/4083> (дата звернення 27.06.2024).
16. Гоца Н. Проблема визначення поняття «стиль» жанру роману та методи його аналізу. Філологічні трактати. 2009. Т. 1. № 3-4. С. 32–42. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14041906.pdf> (дата звернення 27.06.2024).
17. Грицан-Чонка Т. Бути серед своїх. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа / рецензія. URL: <https://arkush.net/blogs/6973> (дата звернення 27.06.2024).
18. Дроздовський Д. Постмодерністський роман: жанровий патерн і мотивно-тематичні комплекси. Актуальні питання гуманітарних наук. Серія : Мовознавство. Літературознавство 2019. Вип 25. С. 72–78. URL: http://www.arhn-journal.in.ua/archive/25_2019/16.pdf (дата звернення 27.06.2024).
19. Іщенко О., Черниш А. Есе як пріоритетний жанр академічного письма. Філологічні трактати. 2022. № 14(2). С. 49–57. URL: [https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2022.14\(2\)-5](https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2022.14(2)-5) (дата звернення 27.06.2024).
20. Камсаракан А. Заміж за справжнього. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20963/66> (дата звернення 27.06.2024).
21. Кірячок М., Мельник А. Український постмодерністський роман: специфіка жанру. Закарпатські філологічні студії. Випуск 13. Том 3. С. 103–106. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/13/part_3/20.pdf (дата звернення 27.06.2024).
22. Ковбасенко Ю. Література постмодернізму: штрихи до портрету. Acta Neophilologica. Literaturoznawstwo i kulturoznawstwo. 2009. № 11. С. 45–67. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/63171/Y_Kovbasenko_21_GI_Postmodernism_Polska.pdf (дата звернення 27.06.2024).
23. Конірія. Босорка: Amantes sunt amentes. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20967/48> (дата звернення 27.06.2024).
24. Крапка. Ведмідь і босорка (Шлях навпомацки). Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20963/35> (дата звернення 27.06.2024).
25. Ксандр А. Босорка. Проведіння десь поряд. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20958/21> (дата звернення 27.06.2024).
26. Курочкін О. Вільма в українській міфологічній традиції. Народна творчість та етнографія. 1990. № 4, С. 23–29.

27. Ляшов Н. Жанрові особливості історичного роману: історико-літературний дискурс. Вісник Запорізького національного університету. 2008. № 2. С. 142–146. URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/fil_2008_1_2/2008-26-06/lyashov.pdf (дата звернення 27.06.2024).
28. Лященко А. Джерело сили. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20967/41> (дата звернення 27.06.2024).
29. Мазур Н. Ніякої магії! Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20967/65> (дата звернення 27.06.2024).
30. Морок Е. Босорка і люди в чорному. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20958/39> (дата звернення 27.06.2024).
31. Мурачов Ю. Зловісний дар. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20958/50> (дата звернення 27.06.2024).
32. Нікуліна А. Бійся своїх бажань. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20958/58> (дата звернення 27.06.2024).
33. Павлишин М. Чорнобильська тема і проблеми жанру. Слово і час. 1991. № 4. С. 27–32.
34. Першина Л. В., Юмрукуз А. А., Жура К. В. Комікс як жанр літературного мистецтва. Наукові записки. Серія : Філологічні науки. Вип. 4(207), С. 201–208. URL: <https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/249/235> (дата звернення 27.06.2024).
35. Погасій С. Категорія жанру у культурі. Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету : [збірник]. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2022. Вип. 36. С. 210–215. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v36/48.pdf> (дата звернення 27.06.2024).
36. Студінська Г. Черчилль. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20958/10> (дата звернення 27.06.2024).
37. Твайс А. Кайдани мерця. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20958/78> (дата звернення 27.06.2024).
38. Ткаченко А. Літературна жанристика: спроба новітньої систематизації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. 2020. № 44. С. 134–139. URL: <http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v44/34.pdf> (дата звернення 27.06.2024).
39. Трофименко А. Модифікація жанру горор в українській літературі: дисертація доктора філософії з філології : 035.03. Київський університет ім. Б. Грінченка, 2023. 259 с.
40. Тюрдьо Н. Еволюція роману і літературно-мистецькі традиції ХХ століття. Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки. 2008. С. 12–18. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/1380/1/138-12-18.pdf> (дата звернення 27.06.2024).
41. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс/гендер/жанр: монографія. Донецьк : Ландон-XXI, 2011. 432 с. URL: <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/mon-filonenko2.pdf> (дата звернення 27.06.2024).
42. Хмельницький О. Босорка і люди в чорному. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20958/65> (дата звернення 27.06.2024).
43. Цуркан І. М. Типологічні аспекти історико-пригодницького роману. Наукові праці. Том 59. Випуск 46. С. 169–175. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/philology/2006/46-59-10.pdf>. С. 169 (дата звернення 27.06.2024).
44. Nekoposan. Таємнича учениця. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20967/17> (дата звернення 27.06.2024).
45. Petersen S. Robert. Comics, manga, and graphic novels: a history of graphic narratives. Santa Barbara. California : Praeger, 2011. 275 p.
46. Rіa. Несподіванка. Аркуш. Сучасна україномовна літературна платформа. URL: <https://arkush.net/book/20967/70> (дата звернення 27.06.2024).